

Angelina van Kampen

Politieke keuze of juridisch noodzakelijk?

Wanneer vastgesteld wordt dat de persoon uit Oekraïne in aanmerking komt voor tijdelijke bescherming, heeft hij recht op leefgeld, gemeentelijke opvang, volledige toegang tot de arbeidsmarkt, gezinshereniging en het recht om zich vrij te verplaatsen binnen het Schengengebied na afgifte van de verblijfstitel. 'Reguliere' asielzoekers daarentegen hebben slechts beperkt recht op deze voorzieningen. Zo kunnen zij pas na zes maanden na datum asielaanvraag werken, en dat gedurende 24 weken per jaar, en gezinshereniging is pas mogelijk als er een asielvergunning is verleend.

Op dit moment wordt het verschil vooral zichtbaar bij de opvang voor de twee groepen. Het COA beschikt over onvoldoende capaciteit om fatsoenlijke opvang van reguliere asielzoekers te realiseren. Volgens de Kinderombudsman worden kinderen in het AZC in Ter Apel zelfs verwaarloosd. Daarentegen wordt voor de (nood)opvang van personen uit Oekraïne het noodrecht van artikel 2c en 4 van de Wet verplaatsing bevolking geactiveerd. Daarmee zijn burgemeesters verplicht om zorg te dragen voor onder andere huisvesting en verzorging van personen uit Oekraïne.

De regering onderbouwt de activering van het noodrecht met de buitengewone omstandigheden gelegen in de zeer grote toestroom van ontheemden uit Oekraïne: er zijn inmiddels ruim 5 miljoen mensen uit Oekraïne naar Europa gevlucht. Ook is het noodrecht geactiveerd vanwege de voorbereiding op grotere aantallen mensen uit Oekraïne die op korte termijn naar Nederland zouden

kunnen komen, aldus de staatssecretaris tijdens het Kamerdebat over de 'opvang van Oekraïense vluchtelingen' (21 april jl.).

Het noodrecht kan volgens de staatssecretaris niet van toepassing zijn op alle asielzoekers, en asielstatushouders, die fatsoenlijke opvang nodig hebben. Want ten aanzien van hen is er geen sprake van buitengewone omstandigheden maar van een structureel probleem. Waarbij opgemerkt moet worden dat statushouders in 2017, door een motie van de Tweede Kamer, als verplichte urgentiecategorie uit de Huisvestingswet zijn geschrapt (TK 34300- XVIII, nr. 40). Gaat het hier om een politieke keuze of om een juridische onmogelijkheid?

Een rechtvaardiging voor het verschil in behandeling kan zijn gelegen in de omstandigheid dat er oorlog is aan de buitengrenzen van Europa en dat 'Europa' gehouden is fatsoenlijke opvang in de regio te organiseren. Ook zijn geharmoniseerde (materiële) rechten voor Oekraïners wellicht relevant ter voorkoming van het doorreizen naar een tweede EU-lidstaat.

Personen uit Oekraïne vallen onder de richtlijn tijdelijke bescherming en dus onder andere EU-wetgeving dan reguliere asielzoekers, maar veel rechten daarvan hadden – evenals het noodrecht – ook van toepassing kunnen worden verklaard voor reguliere asielzoekers.

Er zijn verklaringen maar het contrast in de behandeling van de twee groepen vluchtelingen blijft erg aanzienlijk. Is dat nu werkelijk gerechtvaardigd?